

Colofon

Hans IJzerman
Loes la Faille
Rints Swart
Carin van de Ploeg
Ina Huizinga
Peter van Dam
Diet ter Stege
Michiel van Harten
Marcel Lieverdink

Wanneer toezending van de Milieupraat niet langer op prijs gesteld wordt, kunt u dit melden bij ons secretariaat. Uw naam/ adres/ en/of e-mailgegevens zullen vervolgens direct uit onze administratie verwijderd worden.

Bezoekadres

Campherbeeklaan 82 A
8024 BZ Zwolle

038 - 33 77 342

info@milieuraadzwolle.nl

www.milieuraadzwolle.nl

Transferia rond Zwolle

De gemeente Zwolle is bezig met planvorming voor een "Omgevingsvisie Zwolle". De Milieuraad Zwolle is gevraagd om onder andere ten aanzien van "duurzame mobiliteit" en het ontwikkelen van transferia informatie aan te leveren. Begin december heeft de Milieuraad een notitie aangeboden over de mogelijkheden om transferia te realiseren in de directe omgeving van Zwolle.

Mobiliteitstoename

Door de goede bereikbaarheid en het aantrekkelijke leefklimaat van Zwolle neemt ook het aantal personen dat voor zijn of haar werk of school of studie naar Zwolle reist toe. En ook het aantal personen dat dagelijks op en neer reist vanuit Zwolle naar bijvoorbeeld de Randstad. Doordat huidige auto's nog voornamelijk fossiele brandstoffen gebruiken vindt er veel uitstoot plaats van onder andere stikstof en fijnstof. Bovendien leidt een toename van verkeer tot filevorming en kans op ongevallen, toename van geluid en een steeds groter beslag op de fysieke ruimte, door aanleg van nog meer infrastructuur.

Transferia

Om de negatieve gevolgen van deze ontwikkelingen te verminderen worden er visies ontwikkeld, die moeten leiden tot concrete maatregelen. Daarbij wordt de roep om

versterking en uitbreiding van het openbaar vervoer groter. Op regionale schaal wordt ingezet op snelle doorgaande fietsroutes en "overstappunten". Naast de realisering van Park & Ride voorzieningen bij NS-stations en carpoolplaatsen bij uitvalswegen, worden bij grote steden de laatste jaren transferia aangelegd. Een transferium is een P & R parkeergelegenheid aan de rand van de stad om de parkeerdruk van het stadscentrum en de files op de wegen naar de stad te verminderen. Men kan na het parkeren voordeliger met het parkeerkaartje, of een in het aansluitende voertuig te kopen kaartje, naar het stadscentrum reizen met, zeer frequent, openbaar vervoer. Vanzelfsprekend zijn diverse mengvormen mogelijk waarbij ook deelfietsen, al of niet elektrisch, een rol kunnen spelen en verbindingen gemaakt kunnen worden met andere reisbestemmingen en reismogelijkheden. Sterke dragers van het systeem zijn railverbindingen en lijnen van stadsbus- en streekvervoer. Ieder transferium heeft zijn eigen specifieke rol in het geheel en vereist letterlijk "maatwerk".

Realisering van transferia vormt onderdeel van een totaalpakket van maatregelen om de mobiliteit duurzamer te maken. De Milieuraad heeft, met het Natuurplatform Zwolle, nog een groot aantal andere groene suggesties meegegeven voor de Zwolse Omgevingsvisie.

In de notitie "P & R Transferia Zwolle", worden een aantal mogelijkheden voor Zwolle nader uitgewerkt. Zie a t/m f op het kaartje. De beste ligging is aan of nabij belangrijke invalroutes voor regionaal autoverkeer. Dan dient er voldoende ruimte te zijn voor het parkeren van voertuigen. Het moet verder geen overlast voor de omgeving geven, zoals voor woonbebouwing en natuurgebieden. En mogelijkheden bieden voor frequente busverbindingen naar de stad en/of aantrekkelijke fietsroutes.

Achtereenvolgens zijn de volgende locaties uitgewerkt: Wythmen, Scholtensteeg, Hessenpoort, Katerdijk/Rieteweg/Jsselhallen, Geldersedijk/Zuiderzeestraatweg en Harculo.

Zie ook onze website.

Activiteitenkalender (zie ook : www.milieuraadzwolle.nl)

Nieuwjaarsbijeenkomst Milieuraad, zaterdag 25 januari 2020, vanaf 14.30 u.

Winteropenstelling de Nooterhof: zondagen van 11.00-17.00 u.

Knotten met de werkgroep VLO: zaterdagen van 9.00-12.30 u, tot maart.

Zwolse Nacht van de Nacht druk bezocht

Nachtvlinders - (Martin van der Kolk)

Lightpainting - (Corina Compagnie)

Braakballen pluizen
(Henk Mellema)

Egeltheater

Witte Wieven - (Hillie Waning)

Hangconcert - (Rieky Boer)

De Zwolse Nacht van de Nacht in de Nooterhof op 26 oktober trok 600 bezoekers. Zij genoten van een gevarieerd programma over het belang van duisternis voor mens en natuur. Een mooie reportage over de Nacht van de Nacht en een interview met Milieuraad- bestuurslid Margriet Meindersma over toekomstplannen met de Nooterhof vind je op <https://www.rtvfocuszwolle.nl>, zoekterm : Nooterhof

Zienswijze Biomassacentrale Voorst

Tekst en foto: Hans IJzerman

De Milieuraad heeft een zienswijze geschreven aan de gemeente over het plan voor een biomassacentrale in Voorst. Deze zienswijze geeft randvoorwaarden aan voor milieubelasting en de beperkingen van de lokale beschikbaarheid van voldoende duurzame biomassa op lange termijn.

Hout: indien uitsluitend wordt gewerkt met snoeihout (resthout/ tophout) kan redelijk CO₂ neutraal worden gewerkt. Ook als zuiver afvalhout en sloophout wordt ingezet. Als echter bomen worden omgezaagd is er nauwelijks nog sprake van CO₂ neutraal. Het duurt immers 30 tot 50 jaar voordat een nieuw aangeplante boom dezelfde CO₂ hoeveelheid weer heeft opgenomen. Een uitzondering kan zijn als er zieke bomen worden gekapt, die niet geschikt zijn voor de hout- en meubel industrie. Bijvoorbeeld zieke iepen. De marktwaarde van hout voor de meubelindustrie is veel groter dan van hout voor biomassa. In de praktijk zal het dus niet

gebeuren dat hout dat voor de meubelindustrie geschikt is, wordt ingezet voor biomassa.

Afstand: als het hout van te ver weg komt, kost het transport te veel brandstof. In de vergunning aanvraag is sprake van een afstand van maximaal 150 kilometer. Deze afstand vinden wij te ver. Wij vinden een straal van 70 kilometer nog acceptabel.

Beschikbaarheid: het belangrijkste knelpunt voor de toepassing van biomassa is de lokale beschikbaarheid waarbij dat begrip lokaal vrij ruim opgevat mag worden. Bos is de belangrijkste leverancier van biomassa naast snoeihout uit natuur en landschap en de bebouwde omgeving. Nederland bestaat voor 11% uit bos en 40% van de productie van houtachtige biomassa komt uit bos. De rest komt van de bebouwde omgeving, natuur en landschap. Als we uitgaan van lokaal gebruik met herkomst uit het bos van de provincie Overijssel geeft dat lokaal 256.000 ton houtschilfers als al het geogste hout versnipperd

wordt. Voldoende voor 3 à 4 vergelijkbare biomassa-installaties in de provincie. Er zijn echter al een aantal biomassa centrales in Overijssel. Er wordt getwijfeld aan de duurzaamheid van biomassa. De garanties van Nederland kunnen niet verder gaan dan de grens. Van de totale hoeveelheid biomassa komt een belangrijk deel uit het buitenland. Het is niet mogelijk is om alle gebruikte biomassa in Nederland duurzaam te winnen. Juist het grote deel van de "duurzame" energie die gewonnen wordt uit biomassa geeft ernstige twijfels of het op aarde mogelijk is om dat op duurzame wijze te doen.

De vraag is dus, of er binnen die straal van 70 km genoeg snoeihout etc. voorhanden is, het hele jaar door. In de aanvraag is sprake van een hoeveelheid van 70.000 tot 80.000 ton. Mocht deze hoeveelheid niet voorhanden zijn, dan vragen wij om de capaciteit van de centrale te verlagen en aan de slag te gaan met duurzame alternatieven.

Uitstoot: Er zijn diverse recente signalen dat biomassacentrales toch vervuilender zijn dan gedacht. Om die reden wil de regering het gebruik van biomassa inperken en strengere eisen stellen aan de uitstoot van centrales. Uiteraard zal de centrale moeten voldoen aan de uitstoot eisen voor gezondheid etc. en voor stikstof / fijnstof. De algemene luchtkwaliteit in de wijdere omgeving zal gemonitord moeten worden.

CO₂ - afvang installatie: wij pleiten hiervoor. Zo'n installatie vraagt veel elektriciteit en is wat dat betreft niet duurzaam. Als deze installatie draait op zonne- en/of windenergie is het wél duurzaam, en zou kunnen dienen als voorbeeld project voor Zwolle

biomassacentrale (voorbeeldfoto)

Ecologisch tuinieren in de Nooterhof

Tekst en foto: Loes la Faille

In de Nooterhof wordt ecologisch getuinierd. Wat is ecologisch tuinieren nou eigenlijk en hoe wordt dat dan in de praktijk gebracht in de Nooterhof? Sommige bezoekers vinden het maar een rommeltje in de Nooterhof. De heggen worden minimaal gesnoeid, niet alle gras wordt gemaaid, er groeit van alles in de waterspeeltuin en zo hier en daar staan brandnetels waar bezoekers zich aan kunnen bezeren.

Ecologisch tuinieren houdt in, dat de natuur zo veel mogelijk zijn gang gaat en dat er gekozen wordt voor inheemse planten en bomen. Er wordt zo min mogelijk ingegrepen in wat er groeit en bloeit, de natuur wordt gevolgd en zo min mogelijk tegengewerkt. De heggen in de Nooterhof worden ruim na 15 juli gesnoeid, het moment waarop alle jonge vogels uitgevlogen zijn. Door laat te snoeien geef je dieren de ruimte. Na de langste dag maken heggen nog een groeisput door dus is laat snoeien ook nog eens heel praktisch, je hoeft het zo maar een keer per jaar te doen. In de buxushaagjes kun je zo maar andere planten vinden. Zo hier en daar blijven brandnetels staan. Vervelend misschien als je je daar aan bezeerd, maar brandnetels zijn heel belangrijk voor vlinders. Je moet er gewoon niet tegen aan lopen. Voor alle duidelijkheid, er wordt door vrijwill-

ligers in de Nooterhof hard gewerkt om de Nooterhof te onderhouden. De terrassen worden schoongehouden. Zou dit niet gebeuren dan zouden ze heel snel overwoekerd zijn. In de tuinen wordt gewied. De begroeiing op de helling van het Earthship wordt in het late najaar gemaaid om weer een mooi bloeiend dak te krijgen in het voorjaar en om te voorkomen dat er bomen wortel gaan schieten, waardoor het dak veel te zwaar wordt.

Niet alle gras wordt gemaaid, zodat insecten en vlinders daar hun eitjes af kunnen zetten en er in het voorjaar weer nageslacht geboren kan worden. Vogels kunnen er ook tijdens de winter nog zaden vinden om te eten.

In onze eigen tuin kunnen we ook ecologisch aan de slag gaan. Koop zaden en bollen met een biologisch keurmerk. Er

komt dan geen onnodig gif, waar bollen en zaden vaak mee behandeld zijn, in de bodem. Ruil zaden en stekken met andere tuinliefhebbers. Kies inheemse planten en bomen voor je tuin. Deze planten zijn beter bestand tegen het leven in onze streken. Ze zijn nuttig voor onze fauna, van de kleinste insecten tot veel vogelsoorten en kleine knaagdieren. Ze fungeren als schuilplaats, verblijfplaats en voedselbron. Dit hebben zogenaamde exoten nauwelijks te bieden. Knip niet alles af voor de winter. Zorg dat er nog zaden zijn voor vogels en begroeiing voor insecten. Leg eens boomstammetje in je tuin en kijk wat er in de loop van de jaren mee gebeurt.

Hopelijk blijft de Nooterhof een plek voor natuureducatie, kleinschalige groene activiteiten, waar je lekker kunt spelen in, en genieten van de natuur. Een groene plek voor en door Zwollenaren. Hiervoor worden samen met de gemeente plannen gemaakt.

DE MILIEURAAD
WENST IEDEREEN
EEN GEZOND EN
GROEN 2020

Zwols Dierenwelzijn

NPZ wil meer aandacht voor in het wild levende dieren.

Het Zwolse beleid voor dierenwelzijn staat landelijk goed aangeschreven. Toch ziet het Natuurplatform Zwolle (NPZ) verbeteringsmogelijkheden. Het platform pleit voor meer aandacht voor in het wild levende dieren. Door dit op te nemen in het beleid worden beschermende maatregelen structureel in plaats van incidenteel. In een brief aan de gemeente stelt het NPZ: 'Wanneer je dit werkelijk serieus wilt nemen, stelt dat ook eisen aan de omgeving. Het zou wenselijk zijn dat niet alle gebieden toegankelijk zijn voor de (recreatiezoekende) mensen. Stille- en rustgebieden zijn voor in het wild levende dieren een voorwaarde. Gelukkig gebeurt er in de praktijk soms iets aan de welzijnsbevordering en de veiligheid van deze dieren: zoals beschermende maatregelen bij de migratie van de kleine watersalamander bij de Spoorzone. Wij hopen, dat dit – incidentele – voorbeeld navolging krijgt!'

Nachtdieren

Als voorbeeld noemt het NPZ nachtdieren. 'Voor deze dieren is duisternis van groot belang en zelfs een levensvoorwaarde. In een stedelijke omgeving bestaat de neiging om steeds meer licht toe te voegen, zo wordt gaandeweg het aantal donkere/duistere plaatsen teruggedrongen. Soms gebeurt dit met het argument "veiligheid", dit vindt b.v. ook wel plaats in parken. Laat het zo zijn, dat – over het algemeen genomen – het publiekelijk toegankelijke deel van een park overdag voor de mensen is en dat het park als het donker is tot rust en herstel kan komen en dan primair voor de (nacht)dieren is. De mens kan niet altijd en overal het primaat hebben. Bij het opstellen van een verlichtingsplan voor de stad moet er ook met deze aspecten rekening worden gehouden. In het toekomstige beleid voor dierenwelzijn staat dan op welke wijze dit soort zaken gemonitord wordt.'

Het NPZ biedt aan over de positie van in het wild levende dieren in het dierenwelzijnsbeleid verder mee te denken met de gemeente.

Winteropenstelling Nooterhof: op zondagen

Met de Nacht van de Nacht werd een spannend, succesvol seizoen van de Nooterhof nieuwe stijl sfeer vol afgesloten. Allereerst zal de Nooterhof nu ook in wintertijd, in tegenstelling tot eerder, niet helemaal sluiten. Op zondagen tussen 11.00 en 17.00 uur in de periode november – februari blijven bezoekers welkom. Ook hopen we dat veel vrijwilligers die dagen het park blijven bezoeken, om contact met elkaar te houden. Als extra warme choco, vuurschaal op het terras, en af en toe een activiteit. Na 1 maart

worden de openingstijden weer verruimd. In de winter gaat het onderhoud aan de tuinen en verdere park door. Naar bedoeling wordt de waterspeelplaats voor de start van het nieuwe seizoen flink gerenoveerd. Verder wordt er door de Zwolse natuurorganisaties gezamenlijk gewerkt aan een plan voor de verdere toekomst.

Nieuwe vrijwilligers blijven heel welkom. Help jij mee (werven)? Belangstellenden kunnen mailen naar info@milieuraadzwolle.nl

Recensie Het Egeltjeshandboek

Tekst: Carin van de Ploeg

Egels: iedereen kent die grappige mollige diertjes met stekels op hun rug, die zich bij gevaar oprollen tot een balletje. Maar wát weten we eigenlijk van deze zoogdiertjes? Waar komt hun naam vandaan? Hoeveel stekels heeft een egel? Hoeveel tanden? Hoe houdt je een egel en mag dit wel? Gaat het echt zo slecht met ze? En waarom zie je soms egels overdag, terwijl het schemer/nachtdieren zijn? Hoe maak je een egelpad? Je vindt de antwoorden op deze en nog veel meer vragen allemaal terug in dit handzame boekje. Er zit een mooie stevige kartonnen kaft omheen, met een prachtige illustratie van Vanessa Lubach, die ook de overige illustraties verzorgde. Bij het begin van ieder hoofdstuk staat een mooie egelafdruk en ook de kleine tekeningetjes door het hele boekje heen, getuigen van een grote betrokkenheid

bij het onderwerp en de natuur. Het boek is ingedeeld in 12 hoofdstukken, genoemd naar de 12 maanden van het jaar en begint in maart, als de egel uit de winterslaap ontwaakt. Ieder hoofdstuk begint met een beschrijving van het seizoen, het landschap en wat de egel in deze periode doet. Het meest interessante hoofdstuk van dit leuke boekje vond ik "juni", waarin de draagtijd en de geboorte van jonge egels beschreven wordt. In de zomer kun je overdag egels, die normaal schuwe nachtdieren zijn, tegenkomen. Het zijn de vrouwtjes die bezig zijn hun nest te maken en daarna hun jongen te voeden. De jongen blijven twee maanden in het nest. Ze doet de opvoeding alleen. Hoe kwetsbaar deze zoogdieren dan zijn, blijkt uit de verhalen op pagina's 52 en 53. In de tabel op pagina 64 en 65 staat hoe je het beste kunt handelen als je overdag een egel aantreft. Ook het hoofdstuk "november" is zeer informatief, dit is de periode dat de egel in winterslaap gaat. De egelstand gaat achteruit en dat is zorgwekkend, ook daar gaat dit boek op in. Het is een praktisch en

Zondag 1 december: groene kerstkaarten maken.
Foto: Carin van de Ploeg

informatief boekje met bronvermelding en nuttige adressen voor als je een zieke of gewonde egel vindt. Door het hele boek verspreid staan 9 tips hoe je egels kunt helpen. Het egeltjeshandboek is vertaald uit het Engels ("The Hedgehog Handbook, 2018) door Mariëlle Steinpatz en bevat 144 pagina's. Een boekje dat geschreven is vanuit liefde voor deze kleine zoogdiertjes, maar op zo'n makkelijke manier dat het zeker geschikt is om een spreekbeurt uit voor te bereiden.

Auteur:
Sally Coulthard,
illustrator:
Vanessa Lubach,
Uitgeverij
Karakter,
www.karakteruitgevers.nl, ISBN 978-904521694,
€ 14,99.

Natuurontdekkpad Berkum

Wist jij dat er veel bijzondere natuur is in en rond de wijk Berkum?

Per november 2019 hebben IVN Zwolle en de Milieuraad een nieuwe speurtocht waarin je de natuur kunt ontdekken, speciaal van de wijk Berkum. Voor kinderen vanaf 8 jaar, met ouders of andere begeleiders. Startpunt: Milieuraadgebouw, Campherbeeklaan 82 A. Deze speurtocht bestaat uit een boekje en een speciale tas met 'onderzoeksmateriaal'. Deelname is gratis. Je betaalt alleen een borgsom van €5,- voor het materiaal. Je bent ongeveer anderhalf uur en 3 kilometer onderweg. Vanaf 1 november 2019 is de speurtocht op afspraak te lopen. Via een mailtje naar info@milieuraadzwolle.nl spreken we het ophalen en terugbrengen van het materiaal af. Ga met een boekje en een tas met spullen op speurtocht door Ber-

kum en ontdek een wereld waar je anders gemakkelijk aan voorbij zou gaan.

Hoe werkt het?

In het boekje staan onderzoeksvragen en een beschrijving van de route. Je bent ongeveer anderhalf uur en 3 kilometer onderweg, als je de hele tocht loopt. Per 4 of 5 kinderen met begeleider(s) is 1 boekje voldoende. Neem even de tijd om de tekst goed door te lezen! Verdeel eventueel de verschillende onderdelen onder elkaar (lezen, onderzoeken, schrijven) In de tas zit ook een schattenzak. Mocht je onderweg iets moois of bijzonders vinden dan kun je deze zak daarvoor gebruiken. De blokjes in het boekje geven extra informatie over de geschiedenis van Berkum en de planten en dieren die je tegen kunt komen. De route is geschreven voor kinderen vanaf 8 jaar.

Pleidooi:

Meer aandacht voor natuurwaarden en parken in Zwolse Omgevingsvisie

Een goed inzicht in de Zwolse natuurwaarden, en in de rol van parken bij duurzame ontwikkeling is van groot belang bij het opstellen van de omgevingsvisie van Zwolle. Het Natuurplatform Zwolle (NPZ) heeft aanbevelingen hiervoor aangeboden aan de gemeente. De Omgevingsvisie is de basis om een visie voor lange termijn te geven over de ontwikkelingen in Zwolle, en voor vergunningverlening.

Natuurwaardenkaart

Een natuurwaardenkaart geeft inzicht in de stand van zaken van de biodiversiteit in de gemeente Zwolle. Wat zijn de huidige natuurwaarden, wat moet er gedaan worden om de biodiversiteit te stimuleren? Wat is de rol van het beheer? Wat zijn de ontwikkelingen? Bovendien geeft de natuurwaardenkaart inzicht in de kwetsbare delen van onze stad en wordt de kaart gebruikt om inzicht te geven in de economische vertaling van de natuurwaarden, inclusief de compensatieformules. De gemeente Zwolle is verantwoordelijk om een natuurwaardenkaart te maken. Dat is een instrument om ontwikkelingen te toetsen en om natuurwaarden die bescherming te bieden die noodzakelijk is. Tot nu toe baseert de gemeente de beoordeling van de natuurwaarden op te summiere gegevens. Het NPZ adviseert de gemeente om via studie en burgerparticipatie een basisbestand te maken van aanwezige natuur in Zwolle. Via onderzoek kunnen 'blinde vlekken op de

kaart' vervolgens worden onderzocht op natuurwaarden. Via een monitoringsprogramma wordt de kwaliteit van de natuur in de stad in beeld gehouden en zo nodig met beheer en onderhoud bijgestuurd. Het Natuurplatform Zwolle is graag bereid om aan elke fase van dat proces ondersteuning te bieden.

Parken en ecologisch netwerk in Zwolle

Het NPZ vindt dat een duidelijk parkenbeleid ontbreekt. De gemeente heeft aan het platform gevraagd een verdere uitwerking op te stellen. Zwolle herbergt grote en kleine groengebieden in allerlei vormen en verschillende gebuiken. Er zijn parken, groenstructuren, bossen, bermen, plantsoenen, etc. Een belangrijk onderdeel van de omgevingsvisie is de waarborging, ontwikkeling en beheer van al dit gevarieerde groen.

Waarom nu een parkennota?

In het coalitieakkoord 2018-2022 wordt een duurzame en circulaire stad nagestreefd.

Parken kunnen hier een prima deelbijdrage aan leveren. Om dit verder vorm te geven is een uitwerking per park noodzakelijk. Een uitwerking in hoofdoelen, subdoelen en een tijdsplanning. Om sturing te kunnen geven en om de kwaliteiten van de parken te verbeteren is het nodig dat er afstemming is tussen de verschillende doelen. Met name voor de ontwikkeling van biodiversiteitsdoelen zijn lange termijnen nodig. Per park kan bepaald worden welke waarden het heeft voor de stad. Heb je dat in beeld dan kan je per park ook de doelen bepalen. Waarbij ieder park een eigen mix heeft van doelen. Voorbeelden van doelen: biodiversiteit, ecologisch netwerk, cultuurhistorie, gezondheid, publieksfunctie, waterretentie, CO2 opslag, burgerparticipatie (meehelpen met onderhoud), en communicatie over de juiste wijze van beheer.

Wat moet er gedaan worden om een parkenplan te maken? Vaststellen wat de parken en grote structuren zijn. Vaststellen per park van de doelen op lange en korte termijn. Vaststellen van de participanten: gemeente, ROVA, Natuurplatform, en burgers. Nadat doelen zijn vastgesteld en prioriteiten zijn bepaald wordt per park een concrete uitwerking opgesteld: op welke wijze de doelen worden nagestreefd en wordt een planning gemaakt. Tevens wordt weergegeven wie de partners zijn om de doelen te realiseren.

De volledige inbreng over de natuurwaardenkaart en parken is te vinden op de website van de Milieuraad.

Recycle je eigen kaars

Tekst en foto: Loes la Faille

Met kerst branden we doorgaans veel kaarsen. Van de resten kaarsvet kun je heel eenvoudig nieuwe kaarsen maken. Als je mensen om je heen vraagt of ze hun restanten voor je willen bewaren, heb je in korte tijd heel wat kaarsvet om aan de slag te gaan. Wat heb je allemaal nodig om zelf kaarsen te maken? Begin met het sparen van restjes oude kaarsen. Sorteert deze op kleur. Doe je dit niet dan krijgen je kaarsen geen mooie kleur. Er is ook speciale kleurstof te koop.

Om het kaarsvet te smelten heb je een oude pan nodig. In die pan zet je een klein pannetje of schaalpje. Je verwarmt het kaarsvet 'au bain-marie'. Je hebt mallen nodig om je kaars in te gieten. Je kunt echte mallen kopen, maar je kunt ook allerlei andere dingen als mal

gebruiken. Een paar ideeën zijn: Lege pakken, puddingvormen, dop van een slagroom spuitbus, blikjes of jampotten. Om je kaars te laten branden heb je lont nodig. Dit kun je in een hobbywinkel kopen of online bestellen. Let erop dat de dikte van de lont overeenkomt met de dikte van de kaars die je wilt maken.

Is je lont in verhouding te dun dan 'verdrinkt' de lont in het kaarsvet.

Zet voordat je kaarsvet in mallen gaat gieten de mallen op kranten op een onbrandbare ondergrond, bijvoorbeeld op een metalen dienblad.

Als je een kaars wilt maken in een leeg pak ga je op de volgende manier te werk. Prik met een dikke naald een of meer gaatjes in de bodem van het pak. Trek de lont door de gaatjes. Zet de lont vast met een satéprikker die bovenop het pak ligt. Laat een stukje lont aan de onderkant van het pak uitsteken. Plak dit goed af met tape, anders lekt je vorm. Doe eerst een

beetje gesmolten kaarsvet in het pak en later meer. Laat de kaarsvet niet volledig stollen, anders wordt je kaars geen één geheel.

Ook als je verschillende kleuren wilt gebruiken moet je een laag eerst een beetje laten stollen. Anders lopen de kleuren door elkaar.

Als je geen gaatje in een mal maakt, kun je een lonthoudertje van een opgebruikt waxinelichtje onderin je mal vastzetten met wat kaarsvet. Dat doe je als je oude kopjes, jampotjes of andere mooie potjes gebruikt voor je kaars. Je hoeft de kaars dan niet uit de mal te halen.

Verwijder oude resten van lont, as en lucifers uit je kaars. Doe je dit niet dan gaat je kaars walmen tijdens het branden. Kaarsvet kun je zeven door een oude panty. Kaarsvet krimpt als het afkoelt. Kuiltjes kun je later met gesmolten kaarsvet bijvullen. De onderkant van je mal is de bovenkant van je kaars. Veel plezier met het maken van je eigen kaars.

Nieuwsoverzicht, oktober- december 2019

Gevelbekleding van zieke bomen

Salverda Bouw, sociale onderneming Binthout, woningcorporatie deltaWonen en de gemeente Zwolle werken samen in een uniek regionaal project. Zieke essen uit Zwolle worden verwerkt tot hoogwaardige en duurzame gevelbekleding voor gebouwen. In dit project komen circulariteit en inclusiviteit op een bijzondere manier samen. Binthout, die kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt aan het werk helpt, maakt het hout geschikt voor de bouw.

Bever gespot in Holtenbroek

Er zijn afgeknaagde wilgen gevonden achter wijkboerderij Klooienberg in Holtenbroek. Tenminste één bever heeft zich hier te goed gedaan. Volgens stadsecoloog Lieuwe Dijkstra gaat het om een bijzondere vondst. Het waterschap zal niet zo blij zijn. De bever wil nog wel eens een gang door de dijk graven. Voor de biodiversiteit is de komst van de bever een goede zaak. Waarschijnlijk neemt het aantal bevers in en rondom Zwolle toe.

Bestrijding van Japanse duizendknoop

Ook in Zwolle is de Japanse duizendknoop een probleem. Dit najaar beginnen de proeven om de Japanse duizendknoop in Zwolle te bestrijden. Op zeven locaties passen ROVA en de gemeente verschillende bestrijdingsmethoden in de praktijk toe, om te onderzoeken welke methode het beste werkt. Heb je de plant zelf in de tuin, trek hem dan met wortel en al uit en gooi hem bij het restafval. Voorkom verspreiding via compost.

Lukt het Berkum eerste energieneutrale wijk van Zwolle te worden?

De plannen om Berkum als eerste wijk van Zwolle energieneutraal te maken dreigen te mislukken. Al in de voorbereidingsfase zijn er serieuze obstakels. Daarbij gaat het vooral om het gebrek aan geld. Voor Berkum Energie-neutraal moeten deskundigen ingevlogen worden, bijvoorbeeld om te onderzoeken wat voor energiesystemen er zijn als je van het gas afgaat, maar op dit moment is er geen budget voor inhuur. Berkum Energie-neutraal gaat opnieuw proberen rijks-geld binnen te halen via een landelijke regeling voor wijken die aardgasvrij willen worden. Vorig jaar mislukte

deze poging, omdat de plannen voor Berkum niet concreet genoeg waren.

Voorkom verstopping in het riool

Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDO-Delta) vraagt aandacht voor het doorspoelgedrag en roept op alleen de drie P's door het toilet te spoelen: plas, poep en papier. Ook chemische stoffen kunnen schade aanrichten. Denk hierbij aan motorolie, petroleum, ammoniak, chloor, bestrijdingsmiddelen, medicijnen en lijm- en verfresten. Al deze middelen komen via de riolering uiteindelijk op een rioolwaterzuivering terecht. Daar kunnen niet al deze stoffen volledig worden afgebroken, waardoor ze gedeeltelijk ongezuiverd worden afgevoerd op rivieren, kanalen en sloten.

Proef met Bokashi

De ROVA rijdt door Zwolle met een zogenaamde bladtrein. Met de ingezamelde bladeren wordt een circulaire proef gedaan: het blad wordt gebruikt voor het maken van Bokashi, een biologische bodemverbeteraar. Bokashi is een biologische bodemverbeteraar die wordt gemaakt op basis van bladafval of maaisel. Het opgehaalde blad wordt vermalen en er wordt een speciaal mengsel van micro-organismen toegevoegd. Door het mengsel een aantal weken van zuurstof af te sluiten ontstaat de circulaire bodemverbeteraar Bokashi.

Zwolle schaapskudde naar winterverblijf

De schaapskudde ging weer naar hun winterverblijf in Friesland. De schapen onderhouden het groen op een duurzame en milieuvriendelijke manier. Ze eten grassen, kruiden en andere planten. Ook zorgen ze dat dieren en planten zich kunnen verspreiden. In hun uitwerpselen zitten zaden en in hun vacht reizen insecten, slakjes en spinnen mee. De Zwolse schaapskudde bestaat uit ruim 300 Schoonebeeker Heideschapen. Dat is een van de oudste Nederlandse schapenrassen.

Schone IJsseloevers

Versillende groepen vrijwilligers waren actief langs de oevers van de IJssel in Zwolle tijdens de landelijke Natuurwerkdag. Er is een otterschuilplaats gebouwd in de Scheller en Oldeneler Buitenwaarden. Jonge boompjes zijn verwijderd uit het gebied en knotwilgen

Suikerklontje?

Langzamerhand zie je alle eenden in hun prachtkleed. Dat krijgen ze altijd na het broedseizoen, tijdens de herfst en dus vlak voor de winter. Eén soort eend valt eigenlijk niet zo op. Maar toch weer wel.

zijn bijgeknipt. Ook is er zwerfvuil geraapt. En er zijn nestkasten geplaatst voor de steenuil en de torenvalk. Zo'n 70 vrijwilligers van diverse verenigingen trokken langs de IJssel om daar de oevers op te ruimen. De actie sloeg twee vliegen in één klap. Schone oevers en de verenigingen ontvingen een geldbedrag. Per vereniging was er een traject van 1 á 2 kilometer om schoon te maken.

Zwolle buurttuin in Assendorp

Een gemeenschappelijke tuin in een van de oudste straten van de Zwolse wijk Assendorp, de Resedastraat gebouwd rond 1900 brengt verbinding, gezelligheid en saamhorigheid. De Resedastraat grenst aan een tuin van zo'n tien bij vijftig meter. Die bewoners houden de tuin, genaamd Resedahof, samen schoon en opgeruimd en zorgen voor alles wat er groeit en bloeit.

Herdenkingsboom op het Van Nahuysplein geplant

Op uitnodiging van GroenLinks Zwolle kwam een delegatie van de Grünen uit Lünen naar Zwolle om samen een nieuwe herdenkingsboom voor het partnerschap tussen Zwolle en Lünen op het Van Nahuysplein planten. De oude herdenkingsboom was zodanig aange-tast dat deze niet meer te redden bleek.

Indische buurt schoner

Kinderen van de Indische Buurt hebben de wijk schoongemaakt. Met bosmaaiers, veegwagens en prikkers gingen ze de buurt door. De schoonmaakactie kwam door de samenwerking van verschillende instanties tot stand.

Samenwerking tussen TME en The Ocean Cleanup

Voor de volgende grote doorbraak in de grootste plastic schoonmaak in de geschiedenis, heeft The Ocean Cleanup gekozen voor een samenwerking met TME – het Zwolse machinebouw bedrijf. The Ocean Cleanup is de non-profit organisatie opgericht door Boyan Slat, die geavanceerde technologieën ontwikkelt om de oceanen van plastic te ontdoen.

Bloembollen voor grotere biodiversiteit

In Zwolle zijn het afgelopen najaar 62.000 bloembollen geplant om de biodiversiteit in de stad te vergroten. Op vier plekken heeft ROVA de afgelopen tijd wilde narcissen, krokussen en botanische narcissen gepoot.

Zwolse Natuurwaarneming

Foto: Peter van Dam

Aan het witte vierkantje op zijn en haar vleugels, het 'suikerklontje', herken je de kraakeend. Deze succesvolle eendensoort zie je bijna overal. Ook in en naast het Engelse Werk.

Kerstversieringen maken met kurken

Tekst en foto's: Ina Huizinga

Wat heb je nodig:

Een voorraad kurken lijm: montagelijm, 2 componentenlijm of met een lijpistool glazen potjes van jam, pindakaas of groenten steekschuim of piepschuim kerstballen, kerstslingers, kerstlampjes, waxinelichtjes en kaarsen

Hoe je het maakt:

Kaarsenstandaard

Snij de kurk in twee gelijke delen. Ik heb voor een rondje om mijn deksel 7 halve kurken gebruikt. Eerst meet je uit hoeveel ruimte je nodig hebt voor de kaars. Dit teken je af op je deksel. Hierom heen plak

je de halve kurken met montage lijm of twee componentenlijm. In het potje kun je dan een kerstslinger of kerstballen doen. Of water met een stukje groen of een stekje van een kamerplant.

Kerstboom op pot

Snij van steekschuim of piepschuim een kerstboom vorm. Snij de kurk in kleine driehoekige stukjes en plak deze op het schuim, Vul de kerstboom zo veel mogelijk op. Dan een ster boven in de boom en ballen on-

derin het potje. Samen met de kaarsenstandaard heb je al een mooi kerstsfeertje

Verlicht potje

Beplak het potje met allemaal stukjes kurk. Dit kan in de vorm van kerstbomen maar ook huisjes of gewoon rondjes staat leuk. Maak bovenop de deksel ruimte voor een waxinelichtje. Plak hier omheen kurk. Onderin het potje kun je ook weer lampjes doen maar natuurlijk ook weer ballen enz

Helemaal in de ban van kurk? Wanneer je op internet gaat zoeken op: *kerstversieringen maken van kurk* vind je nog meer leuke items die je voor de kerst kunt maken.

Fijne feestdagen

Terug naar 100 km/u?

Tekst: Hans IJzerman

Een paar jaar geleden introduceerde de regering de 130 km per uur maximum snelheid op een aantal stukken snelweg. We zijn daar net aan gewend, nu moeten we misschien weer terug naar 100 km per uur. Heeft het zin ?

Een (vracht-) auto stoot de volgende zaken uit: CO₂ (kooldioxide), stikstofoxiden (NO_x) en fijnstof (onder andere PM₁₀). NO_x en vooral fijnstof zijn schadelijk voor de gezondheid. Reductie van de luchtverontreinigende uitstoot van voertuigen is mede nodig om te kunnen voldoen aan de stikstof normen. De kranten staan er vol mee.

De voorstellen van Remkes zijn, voor wat het verkeer betreft, om terug te gaan naar 100 km per uur maximum snelheid. Reduceert dat inderdaad de stikstof (NO_x) uitstoot ?

TNO heeft in 2016 een onderzoek gedaan hiernaar. Het instituut werkte samen met het RIVM, Rijkswaterstaat en andere wegbe-

heerders. Daarbij werden metingen op de rollenbank gematcht met praktijkmetingen uitgevoerd met mobiele meetapparatuur. De conclusie is dat zwaar dieselverkeer op een 130 kilometer-traject 47 procent meer stikstofoxide uitstoot dan op een 100 kilometertraject. Voor personen- en kleine bestelauto's, het gros van het aantal auto's op de snelwegen, was de uitstoot op snelwegen waar 130 kilometer per uur gereden mocht worden, 40 procent hoger.

Waarom stoten we minder stikstof uit als we langzamer rijden?

Stikstof is er in allerlei verbindingen, zoals ammoniak en stikstofoxide. Dat laatste is een reactie tussen stikstof en zuurstof die ontstaat bij verbranding op hoge temperatuur, zoals in de verbrandingsmotor van je auto. "Hoe harder je rijdt, hoe meer benzine je verbrandt en hoe meer stikstofoxide er de lucht in gaat", vertelt Wim de Vries, stikstofhoogleraar aan de Wageningen Universiteit.

Overigens komt natuurlijk niet alleen bij de verbranding van benzine of diesel in personenauto's stikstofoxide vrij. Dat gebeurt ook in de landbouw en de lucht- en scheepvaart.

Waarom verbruikt een (vracht-) auto nu mèèr benzine (of diesel/lpg) bij hogere snelheden?

Je zou zeggen: het maakt niet uit. Als ik 120 rij ipv 80 ben ik er sneller. De motor verbruikt natuurlijk per minuut meer benzine bij 120 dan bij 80, maar omdat ik er sneller ben heft dat het hogere verbruik weer op. Toch is dat niet zo. Er is namelijk nog een onzichtbare kracht aan het werk. En dat is de luchtweerstand. Die neemt exponentieel (sterk progressief) toe met de snelheid. Voor de rekenaars onder ons: de luchtweerstand schaal op met het kwadraat van de rijsnelheid. Om deze hogere luchtweerstand te overwinnen, is meer brandstof nodig. Een tweede factor is dat motoren minder efficiënt worden naarmate ze hun maximale vermogen naderen. We hoeven niet op de regering te wachten, en kunnen nu zelf ook al meewerken aan een beter milieu door er voor te kiezen niet harder dan 100 km/ u te rijden.

VLO in actie aan de Zalkerdijk, november 2019

44e Knotseizoen VLO

De VLO is op 2 november begonnen aan haar 44e knotseizoen. Elke zaterdagochtend tot en met maart gaan de knotters van de VLO op pad. Als eerste was het griend onder de Windesheimer molen aan de beurt, er is daar flink gesnoeid en er is een grote hap uit het griend genomen. Helemaal af is het nog niet maar de molenaar is tevreden met meer ruimte voor de wind rondom de molen. Daarna waren de knotpopulieren en wilgen aan de beurt aan de Oude Wetering in Stadshagen. Vervolgens in Spoolde aan de Zalkerdijk en Zalkerveerweg een paar mooie rijen wilgen geknot. De laatste weken van het 2019 wordt er geknot in de omgeving van Soeslo. Hoe je mee kunt doen, lees je op de kalender van de Milieuraadwebsite.

Natuuractiviteiten

Menno Schilthuizen (Naturalis) over zijn boek Darwin in de Stad

Datum: woensdag 5 februari

Locatie: Stadkamer Centrum

Tijdstip 20:00 - 21:45 uur

KNNV Zwolle organiseert i.s.m. met Stadkamer een serie van zes lezingen over natuur en milieu.

Meer info: www.stadkamer.nl

Lage frekwentie radio astronomie

Donderdag 19 december 2019

aanvang 19.30 uur

Locatie: Milieuraadgebouw,

Campherbeeklaan 82 A 8024 BZ Zwolle

Spreker: Prof. Dr. Ir. Mark Bentum,

Meer info: www.vws-thales.nl

De wisselwerking tussen kalk en CO2

Vrijdag 21 februari 2020. Aanvang 20.00 uur

De zaal is open om 19.30 uur

Locatie: Milieuraadgebouw,

Campherbeeklaan 82 A 8024 BZ Zwolle

Meer info: www.geologie.nu

Vogelzangcursus 2020 IVN Zwolle

Cursusdata groepen:

zaterdag: 29 feb t/m 16 mei van 8.00–9.30 u

maandag: 2 maart t/m 18 mei van 9.00–10.30 u

Voor wie is de cursus bedoeld?

Voor iedereen! Van beginner tot gevorderde.

Voorkennis is niet nodig. De cursus is ook leuk voor kinderen vanaf 8 jaar.

Meer info: www.ivn.nl/afdelingzwolle

Korte mossencursus van de KNNV/KNNV

Woensdagavond 12 en 19 februari 2020, van 20.00 tot 21.30 uur

Locatie: Milieuraadgebouw,

Campherbeeklaan 82 A 8024 BZ Zwolle

De veldexcursie is op zaterdagochtend 22 februari, van 10.00u tot ongeveer 12.00 uur in Zwolle of nabije omgeving.

Meer info: www.knnv.nl/afdeling-zwolle

Insectenvriendelijk maken van de straat

Tekst: Ina Huizinga

Voor het eerst heeft onze straat Diezerenk meegedaan aan de burendag, via de Groene Loper Zwolle. Onze inzet is een straat creëren met nog meer groen en een plek waar bijen en met name hommels zich blij voelen. Wij hadden het geluk dat onze aanvraag werd goedgekeurd door het Oranje Fonds. We willen een workshop hommelpot maken, geveltuintjes in de straat, een plantenruil en een plek waar de burens die dag samen iets kunnen drinken met iets lekkers erbij. En dat is gelukt. We hebben 5 nieuwe geveltuintjes aangelegd, de aanwezige tuinen zijn van bijen en hommels vriendelijke planten voorzien, straatbewoners hebben elkaar leren kennen en er zijn 14 hommelpotten gemaakt. De hommels zullen in het voorjaar onze potten gaan opzoeken.

Wil je zelf ook meer bijen en hommels in je tuin? Bij de keuze van je planten en bollen is het belangrijk om hier te kiezen voor niet met gif behandelde planten (veel tuincentra gebruiken gif). Verder is het belangrijk om bollen en planten te kiezen die ofwel vroeg bloeien of juist laat bloeien. In de zomer hebben de insecten genoeg keus in bloeien-

de planten. En wil je dan ook nog een fijne woonplek voor de hommels? Maak dan een hommelpot. Het beste kun je deze voor het voorjaar in de tuin zetten.

wat heb je nodig:

- Terracotta pot met een diameter > 20 cm
- Gaas: kippengaas is prima, gaas met fijnere mazen is prima. Probeer grotere mazen te vermijden
- Nestmateriaal van een vogelnestje
- Tuinslang: een standaard 18 mm tuinslang is voldoende benodigde lengte is ongeveer tussen de 30 en 50 cm
- Badkamer tegel of leisteen + wat kiezels

Zoek een geschikte locatie. Dit moet een rustige en schaduwrijke plek in de tuin zijn. Als er nog geen gat aan de onderkant van de terracotta pot zit, boor dan een gat in het midden voor voldoende luchtventilatie. Pak het kippengaas en buig de uiteinde zo dat deze in de pot past. Sla met een spijker, drainage gaten door de onderkant van de tuinslang. Dit om eventueel water wat in de tuinslang is gelopen na een regenbui weg te laten lopen. Bereid de plek voor waar je de hommelpot wilt plaatsen. Graaf ongeveer 4 tot 5 centimeter af en leg daar het kippengaas neer. Onder het kippengaas kan je eventueel wat grind leggen om een scheiding te maken tussen de aarde en het nest. Maak een geul en leg daar de tuinslang in. Zorg ervoor dat de drainage gaten naar beneden wijzen. Anders loopt het water de slang in. Leg het nestmateriaal op het kippengaas en zet de pot over het kippengaas en de tuinslang. Schuif daarna de uitgegraven grond weer terug zodat de terracotta pot ligt is ingegraven. Leg wat kleinere kiezels op de bovenkant van de pot. Leg daarna de leisteen of badkamer tegel op de kiezels om inregenen te voorkomen. De kiezels zijn voor de luchtcirculatie tussen de pot en tegel.

Meer info over het maken van Hommelhuizen: <https://landlooper.nl/tag/hommelpot>